

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра банківської справи

Допущено до захисту

Завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6030508 «Фінанси і кредит»,
спеціалізації «Банківська справа»

за темою:

Ліквідність та платоспроможність банків України

Виконавець

Студент 4 курсу факультету КЕФ

Ткаченко Дмитро Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник

кандидат економічних наук, доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Арутюнян Рузана Разміковна

(прізвище, ім'я, по батькові)

Одеса 2017

АНОТАЦІЯ

випускної роботи на здобуття освітнього ступеня бакалавра

Ткаченко Дмитро Юрійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

Дипломна робота

(назва випускної роботи)

Одеський національний економічний університет

м. Одеса, 2017 рік

Випускна робота складається з III розділів.

У роботі проаналізовано підходи щодо визначення ліквідності та платоспроможності банків України. Розкрито економічний зміст поняття «ліквідність» та «платоспроможність», з'ясована принципова різниця між поняттями. Запропоновано класифікацію інформаційного забезпечення ліквідності та платоспроможності. Охарактеризований норматив платоспроможності, представлено визначення та нормативне значення. Наведено характеристику нормативів ліквідності. Відповідно до визначених підходів проаналізовано стан банківської системи України. Надана оцінка ліквідності банків України на основі дотримання банками нормативів ліквідності. Проведена оцінка рівня платоспроможності банків України. Розглянуто міжнародний досвід регулювання ліквідності та платоспроможності банків. Надано рекомендації щодо поновлення методології оцінки ліквідності і платоспроможності банків України.

Ключові слова: ліквідність, платоспроможність, нормативи НБУ, банківська система

ANNOTATION

of graduation work for obtaining a bachelor's degree

Tkachenko Dmitro Yuriyovich

(full name)

Graduate work

(name of graduate work)

Odessa National Economic University

Odessa, 2017 year

The graduate work is consisted of 3 sections.

In the work it has been analyzed the approaches to the definition of liquidity and solvency of banks in Ukraine. The economic content of the concept of "liquidity" and "solvency" is revealed, the fundamental difference between concepts is clarified. The classification of information provision of liquidity and solvency is proposed. The solvency standard is characterized, the definition and normative value are presented. The characteristic of liquidity standards is presented. According to certain

a

p

p

r

o

a

Key words: liquidity, solvency, standarts of the NBU, banking system

c

h

e

s

,

t

h

e

ЗМІСТ

HYPERLINK \I "_Тoc340173941" РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЛІКВІДНОСТІ	
HYPERLINK \I "_Тoc340173942" Економічна сутність ліквідності та	
Висновки до розділу 1	27
HYPERLINK \I "_Тoc340173946" РОЗДІЛ 2 ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА	
Висновки до розділу 2	48
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІКВІДНОСТІ ТА	
ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВ	49
Удосконалення інструментарію підтримки ліквідності та платоспроможності	
Банків з боку НБУ	59
Висновки до розділу 3	70
ВИСНОВКИ.....	72
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	75
ДОДАТКИ	79
Інформаційно-аналітичне забезпечення ліквідності та платоспроможності.....	

ВСТУП

Актуальність роботи. Наслідком формування та реалізації фінансової політики комерційного банку повинен бути стабільний фінансовий стан, а саме здатність банку відповідати по своїм зобов'язанням. Критерієм цього виступають саме такі категорії, як платоспроможність та ліквідність банку. Важливу роль у цьому процесі приділяють регулюванню ліквідності комерційного банку та його правовому регулюванню.

Із-за відсутності в країні достатньої кількості платоспроможних позичальників, посткризовий період, низький рівень довіри населення до банківської системи – все це ставить перед українськими банками дійсно складні завдання. Виходячи з цього питання забезпечення ліквідності та платоспроможності є актуальним на сьогоднішній час та дійсно важливим задля ефективної діяльності банку. Саме криза 2013 року, яка сильно ослабила позиції банків України, продемонструвала наскільки важливим є це питання. Доречно пам'ятати, що втрата банком своєї ліквідності, платоспроможності може стати причиною втрати коштів значної кількості клієнтів банку. Тому банківська ліквідність та платоспроможність - це проблема не тільки економічного, але ще й суспільного значення.

Результати досліджень сутності ліквідності та платоспроможності банків знайшли своє відображення в працях зарубіжних і українських вчених, серед яких праці І. Лис [1], В.І.Міщенко, А.В.Сомик [2], В.М. Шелудько [3],

Мета випускної роботи — вивчення теоретичних засад регулювання ліквідності та платоспроможності банків, дослідження впливу інструментів ліквідності та платоспроможності на економічне зростання в Україні, а також розробка заходів щодо удосконалення управління ліквідністю та платоспроможністю банків України.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі завдання:

дослідити економічну сутність ліквідності та платоспроможності комерційних банків України;

розглянути теоретико-методологічні засади щодо управління ліквідністю та платоспроможністю банків;

3) проаналізувати нормативно-правові акти НБУ;

4) розкрити механізм існуючих методів регулювання ліквідності та платоспроможності;

5) оцінити рівень ліквідності та платоспроможності банків України;

6) розглянути зарубіжний досвід керування ризиком ліквідності та платоспроможності у розвинених країн світу та вимоги Базельського комітету щодо управління ліквідністю та платоспроможністю;

визначити шляхи вдосконалення регулювання ліквідності та платоспроможності в банках України.

Об'єкт дослідження — процес ліквідності та платоспроможності банків України.

Предмет дослідження — теоретико-методологічні засади регулювання ліквідності та платоспроможності банків України.

Методи дослідження - математичні та статистичні методи аналізу, порівняльний аналіз, метод дедукції та індукції, методи, які включають розрахунок аналітичних таблиць, побудова та порівняння системи показників.

Інформаційна база дослідження - матеріали нормативного та законодавчого характеру, публікації в спеціальних періодичних виданнях, роботи вітчизняних і зарубіжних авторів, законодавчі та нормативні акти.

ВИСНОВКИ

Дослідивши теоретичні та практичні основи забезпечення ліквідності, можна зробити наступні висновки:

1. Розглянувши поняття ліквідність та платоспроможність було визначено, що не існує єдиного трактування поняття ліквідності та поняття платоспроможності банку. Була виявлена доцільність визначення ліквідності банку як здатність забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, яка визначається збалансованістю між строками виконання зобов'язань банку, а також строками і сумами інших джерел і напрямів використання коштів. Розглядаючи ліквідність у розрізі часу було виявлено два основні підходи - «запас» або ліквідність банку на певну дату та «потік» або ліквідність банку у продовж певного періоду часу. Були досліджені види ліквідності у розрізі строковості, динаміки, джерел залучення та рівня достатності.

З'ясована принципова різниця між поняттями «ліквідність» та «платоспроможність». Платоспроможність – це спроможність банку виконати законні вимоги кредиторів. Платоспроможність характеризується рівнем забезпеченості фінансових зобов'язань банку власним капіталом. Неплатоспроможність банку визначається як його неспроможність протягом одного місяця в повному обсязі виконати законні вимоги кредиторів через відсутність коштів або зменшення розміру капіталу банку до суми, що становить менше третини суми, встановленої Національним банком як мінімально необхідної.

2. Запропоновано власну класифікацію інформаційного забезпечення ліквідності та платоспроможності, а саме зовнішні та внутрішні фактори. Зовнішні фактори в свою чергу поділялися за змістом на економічні, політичні, технічні та соціальні, окремо виділено вплив банківської системи,

наведена їх характеристика. Внутрішні фактори впливу було розподілено на якісні та кількісні, а також наведено їх характеристику.

3. Охарактеризований норматив платоспроможності, представлено визначення та нормативне значення. Наведено характеристику нормативів ліквідності: норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив поточної ліквідності (Н5) та норматив короткострокової ліквідності (Н6). Додатково представлені допоміжні показники: коефіцієнт загальної ліквідності та коефіцієнт співвідношення високоліквідних активів до робочих активів банку.

4. В цілому, по банківській системі, банки дотримувались встановленого НБУ нормативного значення нормативів ліквідності. Були наведені результати проведення операцій Національного банку України з регулювання ліквідності банків. З'ясовано динаміку процентних ставок рефінансування банків НБУ за період 2007-2017 рр. Досліджено динаміку нормативів обов'язкового резервування для формування банками обов'язкових резервів.

5. Проведена оцінка рівня платоспроможності банків України. Охарактеризована динаміка кількості банків в Україні у період 2012-2017 роки. Виявлено ознаки неплатоспроможності банків. Висвітлено динаміку нормативу Н2 у порівнянні з динамікою регулятивного капіталу за період 2008-2017.

6. Для підвищення ліквідності комерційним банкам необхідно приділяти особливу увагу формуванню своїх фінансових ресурсів, оскільки саме ліквідність забезпечує своєчасність, повноту та безперервність виконання усіх своїх грошових зобов'язань. Також банку необхідно визначати потребу в ліквідних коштах хоча б на короткострокову перспективу, тобто банк повинен сформувати ліквідний резерв для виконання непередбачених зобов'язань. Суттєвий вплив на рівень ліквідності банку має його політика в області активних та пасивних операцій, тому комерційні установи повинні слідкувати за управлінням таких операцій.

7. Порівнюючи методи оцінки платоспроможності різних країн, можна дійти до висновку, що побудування методології повинно базуватися на

власному досвіді країни. Тому НБУ має проаналізувати попередній досвід функціонування банківської системи країни, особливо у періоди економічної кризи, виявити слабкі місця та розробити відповідні нормативи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лис І. Удосконалення управління ліквідністю банку в умовах світової фінансової кризи// Банківська справа - 2009 - №4 - С. 19-25.
2. Міщенко В., Сомик А. Ліквідність банківської системи України: сучасний стан, чинники та напрями підвищення ефективності і регулювання //Вісник НБУ – 2009-№1-С.34-40.
3. Шелудько В.М. Фінансовий ринок. Навчальний посібник — К.: Знання, 2002. - с. 535.
4. Деревянська О. Активно-пасивні операції та управління ліквідністю банківської установи // Вісник НБУ. - 2008. - № 7.- с.43 – 46.
5. Лаврушин О. И. Банковское дело. Учебное пособие. - М.: Финансы и статистика. - 2003. - 667 с.
6. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку: Навч. посіб. — К.:КНЕУ, 2004. — 467 с.
7. Положення "Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України": Постанова Правління Національного банку від 26.09.2006 р. №378, зі змінами.
8. Карчева, Г. Т. Використання методів непараметричної статистики для оцінки ризику ліквідності банків [Текст] / Г. Т. Карчева // Вісник НБУ. - 2007. - № 7. - С. 31-40.
9. Волошин, І. Банківські моделі та режими ліквідності [Текст] / І. Волошин // Вісник НБУ. - №6. - 2002. - С. 27-30
10. Сало, І.В. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] / І. В. Сало, О. А. Криклій. - навч. посіб. – «Університетська книга» : Суми, 2007. – 314 с. – ISBN 978-966-680-312-5
11. Заруба О.Д. Фінансовий менеджмент у банку [Текст] : навч. посіб. / О. Д. Заруба. – К.: Т-во „Знання”, КОО, 1997. –172 с.
12. Фалюта, А. Удосконалення системи управління ліквідністю [Текст]: А. Фалюта // Вісник НБУ. – 2009. – №19. – С. 471-476

13. Буздалін А. В. Фактори оптимальної ліквідності / А. В. Буздалін // Банківська справа. - 2005. - № 1. - С. 48-54
14. Кулаков А. Е. Определение суммы недостатка (избытка) ресурсов по модели ликвидности / А. Е. Кулаков // Финансы и кредит. - 2002. - № 1.- С. 19–22.
15. Про регулювання Національним банком України ліквідності банків України: Положення, затверджене постановою Правління Національного банку України № 259 від 30.04.2009 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1028.722.45&nobreak=1>
16. Ліквідність банківської системи України: Науково-аналітичні матеріали. Вип. 12 / В.І. Міщенко, А.В. Сомик та ін. - К.: Національний банк України. Центр наукових досліджень, 2008. – 180 с
17. Дзюблюк О.В. Організація грошово-кредитних відносин суспільства в умовах ринкового реформування економіки. К.: Політграфкнига, 2009- 261 с
18. Рябініна Л. Ліквідність та платоспроможність комерційного банку, їх взаємозв'язок та відмінності // Банківська справа - 2009 - №6 – с.72-80.
19. Коваленко В.В. Кредитна діяльність банків України: проблеми та перспективи розвитку. – Одеса: Видавництво «Атлант», 2015. – 217 с.
20. Про застосування Національним банком України стандартних інструментів регулювання ліквідності банківської системи: положення, затверджене Постановою Правління НБУ від 17 вересня 2015 року № 615. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://kodeksy.com.ua/norm_akt/source/615-17.09.2015.htm
21. Герасимович А.М. Аналіз ліквідності комерційного банку / Student Books. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://studentbooks.com.ua/content/view/306/54/1/1>
22. Сайт ДПС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index>

23. Основні показники стану міжбанківського кредитного ринку: Офіційне інтернет-представництво НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=34661442&cat_id=34798593
24. Грошово-кредитна та фінансова статистика [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id
25. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7.12.2000 р. № 2121-III. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1087.635.44&nobreak=1>
26. Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
27. Сомик А. Ліквідність банківської системи: зарубіжний досвід управління [Текст]// Вісник національного банку України (з додатком). – К. – 2008. – № 12. – С. 6-11.
28. Васюренко О.В., Волохата К. О. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навчальний посібник. - К.: Знання, 2006 - 463 с.
29. Лаптев С. М., Денисенко М. П., Кабанов В.Г., Любунь О. С. Банківська діяльність (вітчизняний та зарубіжний досвід): Навчальний посібник. - К.: ВД "Професіонал", 2004 - 320 с.
30. Офіційний сайт Банку Росії в мережі Інтернет [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.cbr.ru
31. Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organisations // Basel Committee on Banking Supervision. - Basel. - 2000 - February. [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.bis.org
32. International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards. A Revised Framework // Basel Committee on Banking Supervision. - Basel. - 2005.- November [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bis.org

33. Рябіченко, Д. О. Ліквідність банків в сучасних умовах: макроекономічний огляд [Текст] / Д. О. Рябіченко, Г. Ю. Калюжна // Молодіжний науковий вісник УАБС. – 2012. – № 1. – С. 96-109.
34. Дзюблюк О.В., Малахова О.Л. Банки і підприємства: кредитні аспекти взаємодії в умовах ринкової трансформації економіки [Текст]: монографія. – Тернопіль “Вектор”. – 2008. – 323 с.
35. Розвиток банківської системи України як основа реалізації стратегії економічного зростання [Текст]: монографія / За ред. д.е.н., проф. О.В. Дзюблюка. – Тернопіль: ТНЕУ, 2010. – 384 с.
36. Синки Дж. Финансовый менеджмент в коммерческом банке и в индустрии финансовых услуг / Джозеф Синки-мл.; пер. с англ. А. Левинзон. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2007. – 1018 с.
37. Марущак М. Інституційна модель процесу управління банківською ліквідністю / М. Марущак // Фондовий ринок. – 2010. – №2. – С. 10-16.
38. Роуз П. Банковский менеджмент [Текст]: Учеб. пособие. / Пер. с англ. со 2-го изд. – М.: «Дело ЛТД», 1995. – 768 с.
39. Про затвердження Змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Закон України, затверджений Верховною Радою України від 12.05.2015 №312 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0312500-15>
40. Revised version of the Basel III capital rules reflecting the CVA modification (PDF, 77 pages). – (1 June 2011). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs189.pdf>
41. Basel III: The Liquidity Coverage Ratio and liquidity risk monitoring tools. – January 2013 (PDF, 75 pages). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bis.org/publ/bcbs238.pdf>
42. The World Bank data [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://databank.worldbank.org/data/home.aspx>